

Mira Kolar-Dimitrijević, Igor Karaman. *Život, djelo i doprinos ekonomskoj povijesti Hrvatske, Plejada, Zagreb, 2023., 238 str.*

U hrvatskoj je historiografiji pisanje biografija pojedinih zaslužnih povjesničara kao posebnih knjiga relativno zanemareno, iako postoji nekoliko zbornika ili većih studija. Jedna od iznimki autorskog pristupa o hrvatskim historičarima može predstavljati knjiga o Igoru Karamanu koju je napisala njegova nasljednica na kolegijima iz gospodarske povijesti na Filozofskom fakultetu Mira Kolar-Dimitrijević. Ona je tu knjigu napisala u prvom redu na osnovi Karamanova osobnog arhivskog fonda, izostavljajući podrobniju analizu njegovih članaka i knjiga, pa će u budućim istraživanjima opusa Igora Karamana to svakako trebati uključiti kako bi se dobila potpunija valorizacija njegova djelovanja. Osim toga, treba spomenuti kako je o Igoru Karamanu do sada pisano tek usputno i ponajviše prigodno, uglavnom vezano uz smrt. Tome treba pribrojiti i enciklopedijske tekstove, biografske bilješke uz prikaze njegovih knjiga ili pokušaje bibliografije.

Na početku knjige autorica je predstavila splitsku obitelj Karaman osvrta na školovanje i prvo zaposlenje Igora Karamana u Muzeju narodnog oslobođenja (Muzeju revolucije) u razdoblju 1946. – 1949., djelatnost u Arhivu Hrvatske (Državnom arhivu) 1953. – 1959. te kao predavača i kasnije profesora gospodarske povijesti na Filozofskom fakultetu 1959. – 1987. Autorica posebno predstavlja Karamana kao predstojnika Instituta za hrvatsku povijest Centra za povijesne znanosti (1974. – 1977.), njegov rad u Savezu povijesnih društava Jugoslavije (1972. – 1976.) – osobito vezano uz časopise *Acta Iugoslaviae historia* i *Acta historico-oeconomica Iugoslaviae*, no ostalo je nejasno zašto Karaman nije ušao ni u uredništvo ni u savjet toga časopisa, čak ni nakon 1991. godine, kada je u uredništvo ušlo više hrvatskih gospodarskih povjesničara. Igor Karaman svoje je znanstvene članke objavio u prva dva broja tog časopisa i nakon toga tek u 13. broju, a tri prikaza u 1., 9. i 20. broju.

Mira Kolar obradila je i djelatnost Igora Karamana kao člana suradnika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (1977. – 1982.) i voditelja Zavoda za povijesne znanosti JAZU (1979. – 1982.). U to je vrijeme organizacijske poslove, u okvirima tadašnjih mogućnosti, nastojao koristiti u poticanju drugih na nova povijesna istraživanja. Autorica je u završnom dijelu knjige predstavila Kara-

manov rad nakon umirovljenja s osvrtnom na teme kojima se bavio i suradnju s inozemnim povjesničarima. Nakraju je dodala bibliografiju radova Igora Karamana, a snalaženje u knjizi olakšava imensko kazalo.

Kako se u naslovu knjige navodi da je dao svoj doprinos ekonomskoj povijesti Hrvatske, osvrnut ćemo se podrobnije na Karamanovu ulogu u institucionalizaciji istraživanja gospodarske povijesti koja je jedan od važnih koraka imala u utemeljenju nastave gospodarske povijesti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, gdje je upravo Igor Karaman (1927. – 1995.) počeo držati nastavne sadržaje vezane uz gospodarsku povijest, od 1959. kao asistent Jaroslava Šidaka na predmetu Hrvatska povijest, a od 1962. kao docent. Karaman je svoje prve članke objavio u tom razdoblju razvoja gospodarske povijesti, i to o osnovnim podacima o slavonsko-srijemskom veleposjedu (1958.), komorskoj gospoštiji Čabar (1959.), gospodarskom položaju podržavljenih crkvenih posjeda u Hrvatskoj krajem 18. stoljeća (1960.), komorskom zemljišnom posjedu u Hrvatskoj i „jakobincu“ Josipu Kralju (1960.) itd. Upravo će plodna djelatnost na studiju povijesti postupno pretvoriti Filozofski fakultet u jedno od glavnih središta za istraživanje gospodarske povijesti u Jugoslaviji, a Karaman je bio važan za odgoj budućih istraživača ekonomskohistorijskih tema jer je „smjenom generacija“, prvenstveno smrću Mije Mirkovića i Rudolfa Bićanića, preuzeo jednu od vodećih uloga unutar gospodarske povijesti. Od 1962. predavao je predmet Uvod u političku ekonomiju, koji je obuhvaćao elemente iz gospodarske povijesti. Kolegiji koje je predavao nosili su razna imena, pa je tako npr. akademske godine 1966./1967. držao nastavu iz predmeta Ekonomika povijesti novog vijeka, a 1980./1981. iz Ekonomske povijesti novog vijeka I i II.

U hrvatskoj je historiografiji Igor Karaman, nakon Rudolfa Bićanića (za period 1750. – 1860.) i Mije Mirkovića (za razdoblje nakon 1918.), nastavio primjenjivati i razvijati primjenu kvantitativne metode u gospodarskoj povijesti, a to je posebno došlo do izražaja u knjizi o Valpovačkom vlastelinstvu 1962. te u njegovim drugim radovima. Od početka 1960-ih do sredine 1970-ih godina Igor Karaman, osim što je bio autor spomenutog djela, bio je i koautor gospodarsko-povijesnog dijela knjige (zajedno s Jaroslavom Šidakom, Mirjanom Gross i Dragovanom Šepićem) *Povijest hrvatskog naroda 1860.-1914.* (1968.), a uz to je objavio knjigu o gospodarstvu i društvu Hrvatske u 19. stoljeću (1972.), koja je obuhvaćala njegove prije objavljene rasprave i koja je niz godina služila kao udžbenik iz gospodarske povijesti, te zajedno s Ivanom Kampušem popularnu monografiju *Tisućljetni Zagreb* (1975.). Uz to je publicirao na desetke važnih članaka i rasprava iz gospodarske povijesti, čime je bitno unaprijedio poznavanje gospodarske povijesti u Hrvatskoj. Svojim znanstvenim, ali i pedagoškim

radom razvio se u vodećega gospodarskog povjesničara u Hrvatskoj, ne samo po broju radova nego i prema njihovoj kvaliteti. Karaman je povremeno ulazio i u polemike, pa je npr. 1961. objavio kritiku knjige Slavka Gavrilovića o agrarnim pokretima u Slavoniji i Srijemu početkom 19. stoljeća ukazavši na neke propuste i krive postavke. Slavko Gavrilović dao je odgovor u istom broju *Historijskog zbornika* u kojem je tiskana kritika prihvativši dio Karamanovih sugestija.

Iz knjige se vidi kako je Karaman pedagoški djelovao i izvan svoje matične ustanove. Akademske godine 1982./1983. držao je nastavu iz predmeta Ekonomska historija Jugoslavije na karlovačkom područnom odjelu Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu akademske godine 1983./1984. i 1985./1986., a godinu dana kasnije i nastavu iz gospodarske povijesti na izvanrednom studiju povijesti u Osijeku. Najvjerojatnije je bolest, zbog koje je morao otići u mirovinu, utjecala na to da je njegova produkcija u tih 15 godina bila nešto manja od one u prethodnom periodu. U to je vrijeme važan Karamanov urednički pothvat bila *Enciklopedija hrvatske povijesti i kulture* (1980.), u kojoj je dao niz autorskih priloga iz gospodarske povijesti, a prikupio je i druge vrijedne priloge koje su iz te tematike napisali Josip Adamček, Ivan Kampuš, Mira Kolar, Marijan Matićka, Tomislav Raukar, Zdenka Šimončić, Ivo Bičanić, Josip Lučić, Zdenka Šimončić-Bobetko, Mirko Valentić i Božena Vranješ-Šoljan i drugi. Ta je knjiga ubrzo nakon objavljivanja bila povučena iz prodaje, a Karaman je imao neugodnosti, što je autorica detaljno objasnila u knjizi.

Mira Kolar utvrdila je kako je Karamanova djelatnost ostavila trajan trag u istraživanjima gospodarske povijesti, ali i šire. Osobitost Karamanovih rezultata istraživačkog rada, između ostaloga, i u tome što je hrvatsku povijest redovito stavljao u šire kontekste Sredozemlja te Srednje i Jugoistočne Europe nastojeći istovremeno ići u korak s europskom historiografijom. Pri tome je bio inovativan, a u mnogočemu je njegov doprinos pionirski. Preko navedene knjige može se spoznati ne samo što je Igor Karaman napisao i istražio, iako je mogao svoje ideje i procjene objavljivati samo u fragmentima, nego i o vremenu u kojem je djelovao. Na određeni način knjiga može predstavljati i prilog povijesti zagrebačkih intelektualaca u složenim društvenim, gospodarskim, kulturnim i političkim promjenama većeg dijela druge polovice 20. stoljeća.

Hrvoje Petrić